

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет історії, бізнес-освіти та права
Кафедра історії України та всесвітньої історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

« 28 » серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 8. Соціально-економічні студії історії України

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Ступінь вищої освіти доктор філософії

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

(шифр і назва спеціальності)

Форма навчання денна

(денна, заочна,)

Робоча програма навчальної дисципліни Соціально-економічні студії історії України розроблена основі освітньо-наукової програми «Історія та археологія», навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Розробник: доктор історичних наук, професор Пасічник Наталя Олексіївна
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри історії України та всесвітньої історії

Протокол № 2 від «28» серпня 2023 року

Завідувач кафедри

Бабак О. І.

Робоча програма навчальної дисципліни Соціально-економічні студії історії України для здобувачів вищої освіти спеціальності 032 «Історія та археологія» за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2023. – 13 с.

© Пасічник Н.О., 2023 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка,
2023 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
1.1. Опис навчальної дисципліни
«Соціально-економічні студії історії України»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»	<i>Нормативна</i>	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання:	Спеціальність: 032 «Історія та археологія»	Рік підготовки	
		2-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		3-й	
Тижневих годин – 7	Освітньо-наукова програма: «Історія та археологія»	Лекції	
		16 год.	год.
	Практичні, семінарські		
	14 год.	год.	
	Лабораторні		
	год.	год.	
	Самостійна робота		
	60 год.	год.	
	Індивідуальні завдання:		
	год.		
Вид контролю:			
екзамен			

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: оволодіння здобувачами вищої освіти III науково-освітнього рівня системними теоретичними знаннями з соціально-економічної історії України та історії вітчизняної економічної думки; формування навичок історико-економічного аналізу моделей розвитку нашої держави в контексті розвитку світогосподарських процесів; дослідження вітчизняного соціально-економічного досвіду минулих поколінь на етнічних українських землях від найдавніших часів до сьогодення.

Завдання: 1) формувати розуміння інтегрованості соціально-економічної історії України та економічної думки як органічної єдності історико-економічних досліджень;

2) на основі критичного опрацювання рекомендованих джерел і літератури, розвинути вміння порівняння та аналізу задля розуміння загальних тенденцій розвитку соціально-економічних процесів в умовах конкретної історичної епохи;

3) розвинути навички наукового дослідження на основі індивідуальної проєктної діяльності;

4) формувати розуміння соціально-економічної історії України в загальносвітовому контексті;

5) навчити аналізувати дані господарської статистики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
<p>ЗК 2. Готовність використовувати сучасні методи і технології наукової комунікації українською та іноземними мовами в усній і письмовій формі.</p> <p>ЗК 3. Здатність створення та інтерпретації нових знань через наукове дослідження або інші передові вчення такої якості, що відповідають вимогам національного та міжнародного рівнів, до діяльності в інтернаціональних дослідницьких групах.</p> <p>ЗК 7. Здатність працювати автономно.</p> <p>ЗК 8. Здатність знаходити, обробляти та критично аналізувати інформацію з різних джерел.</p>	<p>ФК 1. Володіти найбільш передовими, концептуальними та методологічними знаннями за спеціальністю 032 «Історія та археологія», уміння застосовувати їх у власних дослідженнях.</p> <p>ФК 2. Готовність до міждисциплінарних досліджень та залучення методик інших наук.</p> <p>ФК 4. Здатність розробляти та реалізовувати власні науково-дослідні проекти, які дозволяють розв'язувати значущі наукові, соціальні, культурні, етичні проблеми і дають можливість переосмислити і створити нове знання.</p> <p>ФК 9. Готовність до професійної діяльності, з урахуванням особливостей фаху історика та актуальних проблем сучасної гуманітаристики.</p> <p>ФК 11. Готовність до роботи з ресурсами, необхідними для докторського дослідження.</p>

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Здатність до пошуку, аналізу та самостійної класифікації сукупності джерел, достатньої для реалізації дисертаційного дослідження.

ПРН 3. Уміння оперувати основними концепціями, теоріями, проблемами філософії й методології 9 науки і застосовувати їх у власних дослідженнях та/або під час науково-педагогічної діяльності.

ПРН 6. Готовність застосовувати основні наукові підходи і методи науково-дослідної діяльності; методи критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досягнень під час розв'язання дослідницьких і практичних завдань, у тому числі й у міждисциплінарних галузях.

ПРН 7. Здатність застосовувати різні види письмових та наукових текстів; розуміти зміст складних текстів з наукових проблем, у тому числі вузькоспеціальних, стилістичні особливості оформлення результатів дослідження у письмовій і усній формі.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Соціально-економічні процеси на українських землях від прадавньої історії до модерної доби.

Тема 1. Предмет і метод курсу «Соціально-економічні студії історії України».

Предмет і принципи курсу. Джерела та історіографія соціально-економічних студій історії України. Теоретико-методологічні та джерелознавчі проблеми соціально-економічної історії України та історії економічних вчень. Характеристика джерел і літератури. Періодизація економічної історії.

Тема 2. Соціально-економічний розвиток у період греко-скіфської та римо-сарматської доби.

Економічний лад грецьких міст-держави (колонії) Північного Причорномор'я (наприкінці VII - початку VI століття): Борисфен, Ольвія, Тіра, Ніконій, Керкінітида, Херсонес Таврійський, Пантікапей: зернове господарство, виноградарство, інші галузі рослинництва, тваринництво, промисли, ремесла та хатне виробництво, торгівля. Господарство племен Степової Скіфії VI–IV ст. до н.е.

Економіка античних держав Надчорномор'я. Господарство сарматських племен. Господарство племен Зарубинецької та Київської культур. Економічний розвиток племен Черняхівської культури.

Тема 3. Господарське життя Київської держави.

Виникнення та розвиток державності. Економічний розвиток давньоукраїнських племен. Економічні фактори утворення державності на українських землях. Господарський розвиток Київської держави. Процес феодалізації селян і земельні відносини. Данницькі відносини. Форми та характер землеволодіння. Міста та ремесло. Внутрішня торгівля. Зовнішньоекономічні зв'язки. Головні торговельні шляхи. Грошовий обіг. Лихварство. Економічні причини феодальної роздробленості Київської держави. Господарство періоду феодальної роздробленості.

Тема 4. Економічне життя українських земель у XIV–XVII ст.

Інкорпорація українських територій до складу Польського королівства та Великого князівства. Господарський розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського та королівства Польського. Зростання феодального землеволодіння. Вотчини та «держави». Громади і дворища. Початок формування фільваркової системи організації сільського господарства. Розвиток міст, ремесла та промислів. Цехова система організації ремесла. Розвиток внутрішніх економічних зв'язків і зовнішньої торгівлі.

Загарбання українських земель іноземними державами. Економічний розвиток Галицько-Волинської держави.

Економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої (1569–1647р.). Основні тенденції економічного розвитку. Фільварки, торгівля та митна справа. Економіка українського села. Селянські дворогосподарства. Соціально-економічні відносини в українському місті. Зародження мануфактури. Південна колонізація та розвиток козацького господарства.

Становлення перших економічних шкіл (меркантилізм, фізіократи, класична школа політекономії).

Тема 5. Економіка козацької України (1648 –1676р.).

Економічна політика Б.Хмельницького та його наступників. Б.Хмельницький як представник меркантилізму. Зміни в структурі соціально-економічних відносин. Види та форми господарсько-економічної діяльності. Торгівля, фінанси й грошовий обіг.

Тема 6. Економічне життя наприкінці XVII – у XVIII ст.

Економічний стан Лівобережної України в часи Гетьманщини. Інкорпорація українських земель до складу російської імперії.

Остаточне закріпачення селян у Лівобережній Україні у другій половині XVIII ст. Зміна правового статусу козацтва. Посилення зв'язків поміщицького господарства з ринком. Зростання експлуатації селян і розповсюдження панщини. Поглиблення майнового і соціального розшарування селян та козаків. Колонізація Запоріжжя та Причорноморських степів у Російській імперії.

Економічний занепад українського Закарпаття. Економіка Галичини під владою Австрії. Реформи Йосипа. Економічний стан Буковини.

Розділ 2. Соціально-економічні процеси на українських землях від модерної доби до сьогодення

Тема 7. Соціально-економічні відносини та економічні вчення XIX – початку XX ст.

Криза феодально-кріпосницької системи та розвиток капіталістичних відносин у XIX ст. Аграрна реформа 1848 р. у Західній Україні: економічні передумови, суть, результати. Основні положення селянської реформи 1861 р. в російській імперії та особливості її реалізації у Східній Україні. Сільське господарство й аграрні відносини в пореформений період. Промисловість Східної та Західної України. Традиційні та нові галузі промисловості. Особливості промислового перевороту в Східній Україні. Нові промислові центри та райони. Іноземний капітал у

промисловості й на транспорті. Залізничне будівництво. Фінанси і кредит. Грошова реформа царського уряду 1839–1843 рр. Банківсько-кредитна система.

Господарство України наприкінці XIX – на початку XX ст. Аграрне перенаселення та шляхи його подолання в Східній та Західній Україні. Зростання еміграційних процесів. Розвиток промисловості в умовах індустріалізації. Концентрація промисловості та зростання монополістичних об'єднань. Особливості промислового розвитку в Західній Україні. Іноземний капітал. Кооперативний рух, його значення для господарства України. Фінанси і кредит. Грошова реформа царського уряду 1895–1897 рр. Банківсько-кредитна система.

Тема 8. Розвиток економічної думки України протягом XIX – початку XX ст.

Еволюція класичної політекономії. Економічні аспекти соціалістичних учень. Історична школа та соціальний напрям у політичній економії. Становлення неокласичних ідей. розвиток економічної думки в університетах Наддніпрянщини. Становлення регіональних економічних та фінансово-правових наукових шкіл.

Тема 9. Соціально-економічні процеси в Україні (1917–1991 рр.)

Становлення адміністративно-командної економіки.

Директивний характер народногосподарського планування. Промисловий розвиток України. Суцільна колективізація та її вплив на стан сільського господарства. Голодомор 1932–1933 рр. в Україні та його наслідки. Підсумки економічного розвитку України в 1917–1937 рр.

Негативний вплив світової економічної кризи 1929–1933 рр. на економіку Західної України. Кооперативний рух.

Економіка України в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови (1939–1950 рр.).

Господарський розвиток України в 1950–1980-і роки. Україна в умовах кризи радянської тоталітарної системи і спроб її модернізації. Диспропорційний розвиток радянської економіки, її затратний характер. Зміст і причини застійних явищ в соціально-економічному розвитку в 1970-х – першій половині 1980-х рр. Спроби реформування господарської системи в другій половині 1980-х років та їх невдача.

Домінування спотворених марксистських ідей в економічних вченнях в період радянського тоталітаризму.

Основні ідеї кейсіанства та посткейсіанства. Розвиток неокласичних ідей та інституціоналізму протягом XX ст.

Тема 10. Соціально-економічні процеси незалежної України.

Стратегія, концепції та етапи ринкової трансформації національної економіки. Роль держави у становленні ринкових відносин. Спроби створення системи законодавчого регулювання економічної діяльності. Стан української економіки. Прорахунки й труднощі у виробленні та здійсненні незалежної економічної політики.

Трансформація відносин власності. Структурна та інвестиційна політика. Розвиток промислового комплексу. Аграрна реформа. Розвиток агропромислового комплексу. Формування національної бюджетно-податкової, валютно-грошової та банківсько-кредитної системи. Грошова реформа 1996р.

Внутрішня та зовнішня торгівля. Роль і місце господарства України в світовому економічному розвитку. Співпраця України з міжнародними економічними організаціями.

Розвиток економічної думки незалежної України.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб.	інд.	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	

Розділ 1. Соціально-економічні процеси на українських землях від прадавньої історії до модерної доби.

Тема 1. Предмет і метод курсу «Соціально-економічні студії історії»	1	1									
Тема 2. Соціально-економічний розвиток у період греко-скіфської та римо-сарматської доби.	2	1	1								
Тема 3. Господарське життя Київської держави.	7	1	1			5					
Тема 4. Економічне життя українських земель у XIV–XVII ст.	7	1	1			5					
Тема 5. Економіка козацької України (1648 – 1676р.).	7	1	1			5					
Тема 6. Економічне життя наприкінці XVII – у XVIII ст.	6	1				5					
Разом за Розділом 1	30	6	4			20					

Розділ 2. Соціально-економічні процеси на українських землях від модерної доби до сьогодення

Тема 7. Соціально-економічні відносини XIX – початку XX ст.	18	4	4			10					
Тема 8. Розвиток економічної думки України протягом XIX – початку XX ст.	14	2	2			10					
Тема 9. Соціально-економічні процеси в Україні (1917–1991 рр.). Становлення адміністративно-командної економіки.	14	2	2			10					
Тема 10. Соціально-економічні процеси незалежної України.	14	2	2			10					
Разом за Розділом 2	60	10	10			40					
Усього годин	90	16	14			60					

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет і метод курсу «Соціально-економічні студії історії»	1
2.	Соціально-економічний розвиток у період греко-скіфської та римо-сарматської доби.	1
3.	Господарське життя Київської держави.	1
4.	Економічне життя українських земель у XIV–XVII ст.	1
5.	Економіка козацької України (1648 –1676р.).	1

6.	Економічне життя наприкінці XVII – у XVIII ст.	1
7.	Соціально-економічні відносини XIX – початку XX ст.	1
8.	Розвиток економічної думки України протягом XIX – початку XX ст.	4
9.	Соціально-економічні процеси в Україні (1917–1991 рр.)	2
10.	Соціально-економічні процеси незалежної України.	2
	Разом	16

4.2. Темі семінарських (практичних) занять 4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Економічний розвиток українських земель з VI по XIII ст.	2
2.	Економічне життя українських земель у XIV–XVII ст.	2
3.	Соціально-економічні відносини та економічні вчення XIX – початку XX ст.	4
4.	Розвиток економічної думки України протягом XIX – початку XX ст.	2
5.	Соціально-економічні процеси в Україні (1917–1991 рр.). Становлення адміністративно-командної економіки.	2
6.	Соціально-економічні процеси незалежної України.	2
	Разом	14

4.3. Темі лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачено

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Зовнішньоекономічні зв'язки Київської держави	5
2.	Господарський розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського та королівства Польського.	5
3.	Види та форми господарсько-економічної діяльності за часи козаччини. Торгівля, фінанси й грошовий обіг.	5
4.	Економічний занепад українського Закарпаття. Економіка Галичини під владою Австрії. Реформи Йосипа. Економічний стан Буковини.	5
5.	Аграрна реформа 1848 р. у Західній Україні: економічні передумови, суть, результати. Основні положення селянської реформи 1861 р. в російській імперії та особливості її реалізації у Східній Україні.	10
6.	Розвиток економічної думки в університетах Наддніпрянщини.	10
7.	Голодомор 1932–1933 рр. в Україні та його наслідки. Економіка України в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови (1939–1950 рр.).	10
8.	Роль і місце господарства України в світовому економічному розвитку. Співпраця України з міжнародними економічними організаціями.	10
	Разом	60

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Проаналізувати соціально-економічні процеси, що відбувалися в Україні в період, що пов'язаний з тематикою вашого дисертаційного дослідження. Оформити у вигляді презентації. На практичному занятті виступити з повідомленням по темі.

4.6. Методи навчання

Лекція: вступна, тематична, оглядова, узагальнююча. Зміст лекції будь-якого типу структуровано презентаційними матеріалами через демонстрацію таблиць, схем, формул, графіків, нормативних актів, джерел, статистичної звітності та інших наочних матеріалів.

Практичне заняття: бесіда відтворювальна та евристична, аналіз джерел інформації та статистичної звітності, презентації індивідуальних дослідних завдань, есе.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- аналітичні (статистичні) звіти, есе;
- презентації результатів виконаних індивідуальних завдань та досліджень.

Поточний контроль по курсу включає у себе такі форми:

- 1) усне опитування на практичних заняттях;
- 2) письмові самостійні та контрольні роботи;
- 3) виконання індивідуальних завдань.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на практичних заняттях, письмового контролю засвоєння навчального матеріалу тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (контрольні роботи, есе);
- самостійне опрацювання тем;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

усні відповіді:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань *практичного заняття* – 5 балів:

- **5 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить покликання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.
- **4 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.
- **3 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

- **2 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.
- **1 б** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається серйозних помилок.
- **0 б.** Студент не опрацював матеріал.

Письмова контрольна робота пишеться по питанням кожного розділу. Складається з 5 питань, кожне з питань оцінюється по 1 балу. Максимальний бал – 5 балів. Оцінюється повнота розкриття питання; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Студент, який не з'явився на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав **поточних оцінок**, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені практичні заняття, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Підсумковий контроль. **Завданням підсумкового контролю** є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Джерела та історіографія соціально-економічних студій історії України. Теоретико-методологічні та джерелознавчі проблеми соціально-економічної історії України та історії економічних вчень.
2. Характеристика джерел і літератури. Періодизація економічної історії.
3. Економічний лад грецьких міст-держави (колонії) Північного Причорномор'я (наприкінці VII - початку VI століття).
4. Господарство племен Степової Скіфії VI–IV ст. до н.е.
5. Економіка античних держав Надчорномор'я. Господарство сарматських племен.
6. Господарство племен Зарубинецької та Київської культур. Економічний розвиток племен Черняхівської культури.
7. Господарське життя Київської держави. Форми та характер землеволодіння. Міста та ремесло. Внутрішня торгівля.
8. Зовнішньоекономічні зв'язки Київської держави. Головні торговельні шляхи. Грошовий обіг. Лихварство.
9. Господарський розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського та королівства Польського..
10. Загарбання українських земель іноземними державами. Економічний розвиток Галицько-Волинської держави.
11. Економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої (1569–1647р.). Основні тенденції економічного розвитку.
12. Становлення перших економічних шкіл (меркантилізм, фізіократи, класична школа політекономії).
13. Економіка козацької України (1648 –1676р.). Б. Хмельницький як представник меркантилізму.
14. Економічний стан Лівобережної України в часи Гетьманщини. Інкорпорація українських земель до складу російської імперії.
15. Економічний занепад українського Закарпаття. Економіка Галичини під владою Австрії. Реформи Йосипа. Економічний стан Буковини.
16. Соціально-економічні відносини XIX – початку XX ст.
17. Криза феодально-кріпосницької системи та розвиток капіталістичних відносин у XIX ст.
18. Аграрна реформа 1848 р. у Західній Україні: економічні передумови, суть, результати.

19. Основні положення селянської реформи 1861 р. в російській імперії та особливості її реалізації у Східній Україні. Сільське господарство й аграрні відносини в пореформений період.
20. Грошова реформа царського уряду 1839–1843 рр. Банківсько-кредитна система.
21. Господарство України наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Аграрне перенаселення та шляхи його подолання в Східній та Західній Україні. Зростання еміграційних процесів.
22. Грошова реформа царського уряду 1895–1897 рр. Банківсько-кредитна система.
23. Розвиток економічної думки України протягом ХІХ–початку ХХ ст.
24. Розвиток економічної думки в університетах Наддніпрянщини протягом ХІХ–початку ХХ ст.
25. Економічного розвитку України в 1917–1937 рр.
26. Негативний вплив світової економічної кризи 1929–1933 рр. на економіку Західної України. Кооперативний рух.
27. Економіка України в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови (1939–1950 рр.).
28. Господарський розвиток України в 1950–1980-і роки.
29. Україна в умовах кризи радянської тоталітарної системи і спроб її модернізації. Диспропорційний розвиток радянської економіки, її затратний характер.
30. Зміст і причини застійних явищ в соціально-економічному розвитку в 1970-х – першій половині 1980-х рр. Спроби реформування господарської системи в другій половині 1980-х років та їх невдача.
31. Домінування спотворених марксистських ідей в економічних вченнях в період радянського тоталітаризму.
32. Основні ідеї кейсіанства та посткейсіанства. Розвиток неокласичних ідей та інституціоналізму протягом ХХ ст.
33. Соціально-економічні процеси незалежної України.
34. Роль і місце господарства України в світовому економічному розвитку. Співпраця України з міжнародними економічними організаціями.
35. Розвиток економічної думки незалежної України.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота	ІНДЗ	Разом	Макс. - 40	100
Т1– Т6	Т7-Т10					
2*56=10	5*56=25	10	15	60		

Т1, Т2 ... Т6 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою			
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку		
90-100	відмінно			
82-89	зараховано			
74-81			добре	
64-73			задовільно	
60-63				

35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної нації XIX-XX століття / Ярослав Грицак ; відп. за вип. Оксана Форостина. – [3-тє вид.]. – Київ: Якабу Паблішинг, 2019. – 653 с.
2. Гуржій О., Реєнт О., Шапошнікова Н. Нариси з історії розвитку виробничих відносин і торгівлі в Україні (друга половина XVII — початок XX ст.). – Київ: Інститут історії України НАН України, 2018.
3. Грушевський М. Історія України – Русі : в 11 т. 12 кн. К., 1991-1998. URL : <http://izbornyk.org.ua/hrushrus/iur1.htm>
4. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. / Відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.]. НАН України. Інститут історії України. – К.: Ніка-Центр, 2011.
5. Історія України від найдавніших часів до сьогодення : зб. док. і матеріалів / за ред. А.П. Коцура, Н.В. Терес. Київ - Чернівці: Книги –XXI, 2008. 1099 с. URL : <http://irbis-nbu.gov.ua/ulib/item/UKR0008362>
6. Колективізація і голод на Україні (1929 - 1933). Збірник документів і матеріалів. К., 1992. 728 с. URL: <http://irbis-nbu.gov.ua/ulib/item/UKR0001963>
7. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. К., 1993. 280 с. URL : <http://resource.history.org.ua/item/0007488>
8. Новітня історія України (1900-2000) : підруч. для студ. іст. спец. ВНЗ / А. Г. Слюсаренко та ін. К.: Вища шк., 2000. 662 с. URL : <http://irbisnbu.gov.ua/ulib/item/UKR0003635>
9. Орлик С. В. Фінансова політика російського уряду на окупованих територіях Галичини і Буковини в період Першої світової війни (1914-1917 рр.): монографія. Біла Церква: Вид. Пшонківський О. В., 2018. 716 с.
10. Плохій С. М. Брама Європи: історія України від скіфських воєн до незалежності: пер. з англ. / Сергій Миколайович Плохій ; пер. Роман Ключко ; голов. ред. С. І. Мозгова ; відп. за вип. О. М. Шелест. – перероб. і допов. вид. – Харків : Кн. клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. – 509 с.
11. Реєнт О. Соціально-економічні та політичні трансформації в Україні (кінець XVIII – перші десятиліття XX століття). У 2-х кн. – Кн. 1 / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2021. – 846 с.
12. Реєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX століття) / Гол. ред. Р. Стасюк. – К.: Вид-во «Арій», 2016. – 320 с.
13. Реєнт О.П., Сердюк О.В. Сільське господарство України і світовий продовольчий ринок (1861–1914 рр.): Монографія / Відп. ред. В.А. Смолій. К.: Ін-т історії України НАН України, 2011. – 365 с.
14. Січевлюк Л. В. Нарис історії економічної думки України кінця XIX – початку XX ст. в особистостях : навчальний посібник / За наук. ред. проф. І. Ф. Радіонової. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2018. – 256 с.
15. Українське століття (1921-2021): витоки, уроки, перспективи державотворення: нариси / Т. С. Водотика, В. В. Головка, С. В. Кульчицький, Л. Д. Якубова ; відп. ред. і передм. В. Смолій; наук. консультант Г. Боряк ; худож. оформ. О. Я. Остапова. – Київ : КЛІО, 2021.– 557с.
16. Якобчук В. П. Історія економіки та економічної думки [Текст]: Навч. посіб. / В. П. Якобчук, Ю. В. Богоявленська, С. В. Тищенко – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 476 с.
17. Якубова Л. "Русский мир" в Україні: на краю прірви. К.: ТОВ "Видавництво "КЛІО""", 2018. 384 с.

Допоміжна

1. Ганжа О. І. Українське селянство в період становлення тоталітарного режиму (1917–1927 рр.). – Київ, 2000.
2. Гуржій О.І., Орлик В.М. Селяни України та їх оподаткування в XVIII – середині XIX ст. Біла Церква: Вид. Пшонківський О.В., 2012. – 278 с.
3. Жвாலюк В.Р. Податкові органи Російської імперії в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст.: Організаційно-правові засади діяльності: Монографія / За наук. ред. проф. О.Н. Ярмиша. К.: Атака, 2001– 176 с.
4. Злупко С.М. Українська економічна думка. Постаті і теорії. Львів: Євросвіт, 2004. – 544 с.
5. Інститут історії України Національної академії наук України. Документи і матеріали. 1936–1991: У 2 кн. Кн. 1: 1936–1947 / Відп. ред. акад. НАН України В.А. Смолій К.: Інститут історії України, 2011.- 630 с
6. Коцур В.П., Коцур А.П. Історіографія історії України: Курс лекцій. Чернівці: Золоті литаври, 1999. – 520 с.
7. Небрат В.В. Еволюція теорії державних фінансів в Україні. Монографія. К.: НАН України, Ін-т екон. та прогнозув., 2013. – 584 с.
8. Небрат В.В. Українська фінансова думка другої половини XIX – початку XX століть. К.: Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ, 2007. – 224 с

5.2. Методичне забезпечення

1. Пасічник Н.О. Фінансова і фінансово-правова наука і освіта в Наддніпрянській Україні в XIX – на початку XX століття: Монографія. – Кропивницький: Видавництво «Код», 2018. – 434 с.
2. Natalya Pasichnyk, Renat Rizhniak, Hanna Deforz Biographical Materials of Mathematicians and Natural Scientists in “The Bulletin of Experimental Physics and Elementary Mathematics” (1886–1917): meaningful and content analysis. *History of science and technology*, 2022, vol. 12, issue 2. 279–301.
3. Pasichnyk, N., Rizhniak, R., Deforz H. Congresses of natural scientists and mathematicians in the “Bulletin of experimental physics and elementary mathematics” (1886–1917): Analysis of publications. *History of Science and Technology*, 2023. 13(2), 280-310.

5.3. Інформаційні ресурси

(перелік інформаційних ресурсів)

1. Бібліотека Верховної Ради України - <http://lib.rada.gov.ua>
2. Сайт Інституту історії України - <http://resource.history.org.ua/item/0005640>
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського - <http://www.nbuv.gov.ua>
6. History and Theory- <https://historyandtheory.org/>
7. Історичні портали - http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=INAV&P21DBN=INAV&S21FMT=brief_inav&S21ALL=%28%3C.%3E%29&S21SRW=nm&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка».